

Populærvitenskap om bakfylla

Alexander H. Sandtorv

Fylla har skylda: med vitenskapen inn i bakrusen

Oslo: Humanist forlag, 2022

192 s.

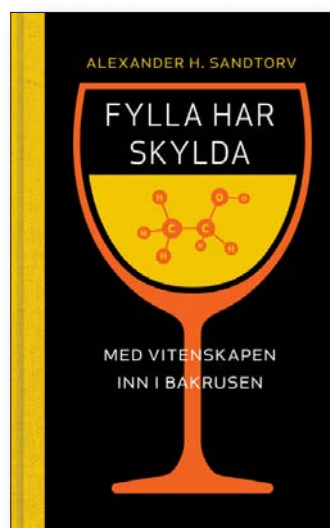
ISBN 9788282822268

Michael 2022; 19: 195–7.

Alexander H. Sandtorv har skrevet en populærvitenskapelig bok om fyllas negative følge – bakrusen. Med bakgrunn som kjemiker, prisbelønnet lærebokforfatter og forskningsformidler skulle han være godt kvalifisert til en slik oppgave. Forfatteren forsøker å oppklare alkoholens og bakrusens mysterier. Han slår an en hyggelig, jovial og lett tullede tone. Dette gjør boka lett å lese og den egner seg godt til nattbordets litteraturvalg. Tora Marie Nordberg har laget noen artige og illustrerende tegninger, som ofte er passende og informative, men av og til ser jeg uutnyttede muligheter i dem. Noen ganger blir de misvisende.

I boka gjennomgås alkoholens kulturhistorie, kjemi og biokjemi, men mest handler det om teorier og mulige kurer for bakrus. Og det burde være et godt felt å skrive diskuterende om. Her er det flust med myter og feiloppfatninger som nettopp vitenskapen kunne bidra til å oppklare.

Populærvitenskap krever mange avveininger: Hvor vitenskapelig bør man være? Hvor populært skal man vinkle det? Sandtorv har nok mest lagt vekt på det populære. Selv om han etter mitt skjønn ikke sier noe direkte uvitenskapelig, så sies det ofte på en ganske uvitenskapelig måte. Ting som

kan være sant og som har elementer av poeng i seg, blir til nokså bastante og udiskuterte påstander. Når han skriver *Det må ha vært litt av et øyeblikk da det tidlige mennesket oppdaget alkoholen*, hopper han over at alkoholen antagelig hadde vært med oss før vi ble *homo sapiens* (1).

Sandtorv skriver best om det som ligger nærmest hans eget fagfelt. Her har han kunnskapsoverskudd nok til å turnere en lettfattelig framstilling uten at det blir for pludrete eller for unøyaktig. Dette illustrerer hvor krevende det er å skrive populærvitenskap.

Sandtorv skriver mest om *ovdrykk*, og mindre om mer beskjedne inntak. Det blir mange likhetstegn mellom bruk av alkohol og fest og fyll. Hovedbolken av boka skal være en «bakrusens myteknuser. Vi avkler desinformasjon og misforståelser». Men gjør Sandtorv det? Holder boka det den lover?

Svaret er både ja og nei. Noen myter avkreftes, noen bekreftes, mens andre igjen misforstås eller opplyses for lite. Jeg blir innimellom usikker på om det faktisk er myter han avkler. Er det en myte at *kvinner blir mer bakfulle enn menn*?

Det fremgår ikke hvem han har søkt veiledning hos eller hvor grundige litteratursøkene er. Han skal ikke ha manglet informasjon på sin vei i verdensveven. Men jeg får tidvis inntrykk av at vi snakker om nokså trivielle nettsøk for å finne svar. Som når han skal prøve den gamle myten om at *øl før vin blir fin og vin før øl blir krøll*. Undersøkelsen han viser til er ikke egnet til å verifisere eller avkrefte hypotesen (2), men en annen studie kunne bekreftet den (3). Jeg synes han av og til mangler det vitenskapelig stringente blikk på det han forsøker å gjøre.

Jeg underholdes av det han skriver om bakrusens fenomenologi og om ølbriller, som betegner en effekt som gjør at man opplever andre som mer attraktive. Ofte skriver han godt og opplyst. Han har gode tanker om forskningsformidling. Men så kommer det noen allegorier som ikke treffer helt, noen påstander som i beste fall er halvsanne og noen formuleringer som gjerne kunne vært kuttet av en strengere redaktør. Boka har nok ikke utnyttet sitt potensial fullt ut, og antakelig leses den best med ølbrillene på.

Litteratur

1. Carrigan MA, Uryasev O, Frye CB et al. Hominids adapted to metabolize ethanol long before human-directed fermentation. *Proc Natl Acad Sci USA* 2015; 112: 458–63. <https://doi.org/10.1073/pnas.1404167111>
2. Köchling J, Geis B, Wirth S et al. Grape or grain but never the twain? A randomized controlled multiarm matched-triplet crossover trial of beer and wine. *Am J Clin Nutr* 2019; 109: 345–52. <https://doi.org/10.1093/ajcn/nqy309>

3. Ridout F, Gould S, Nunes C et al. The effects of carbon dioxide in champagne on psychometric performance and blood-alcohol concentration. *Alcohol Alcohol* 2003; 38: 381–5. <https://doi.org/10.1093/alcalc/agg092>

Jørgen G. Bramness
jobr@fhi.no

Jørgen G. Bramness er seniorforsker ved Folkehelseinstituttet og Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykiske lidelser og professor i psykiatri ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet.